

Herinneringen aan de **Eerste Wereldoorlog** in Kortrijk

WANDELROUTE

2014-18

100 jaar Grote Oorlog

KORTRIJK

Stad

Welkom in Kortrijk

100 jaar geleden was Kortrijk een bezette stad. De Duitsers buitenden de inwoners uit. Geallieerde bommen zaaiden angst en vernieling. Duizenden Kortrijkzanen leefden in terreur. Wie het nog kon navertellen, is er intussen niet meer. Daarom proberen we de herinneringen levend te houden met deze wandelroute.

Kortrijk was als eerste grote stad achter de frontlinie heel belangrijk voor de Duitsers. Geen wonder dus dat er in onze stad heel wat plaatsen zijn die herinneringen oproepen aan de Eerste Wereldoorlog. Het station werd bijvoorbeeld ingezet om krijgsgevangenen als dwangarbeiders naar Duitsland te sporen. Hotel Damier op de Grote Markt, toen nog herberg het Damerd, was het favoriete café van de Duitsers.

De oorlogswandeling is ongeveer 4,5 kilometer lang en gids je langs deze en nog veel meer memorabele gebouwen en locaties. Op de borden langs de route (herkenbaar aan de poppies) vind je foto's en verhalen van diezelfde plekken in oorlogstijd. De route start aan het stadhuis op de Grote Markt. Onderweg kan je pauzeren in één van de horecazaken van nu die een verhaal meedragen van toen. Neem ook zeker de speciale editie van de 'Oorlogskrant' mee. Vol met meeslepende verhalen en feiten uit de bezette stad!

Kaart van Kortrijk tijdens de Duitse bezetting in 1917.
De rode vlakken tonen de bezette gebouwen en lokaties.

• Via de Erfgoedapp krijg je op verschillende plaatsen extra info (AR, geluidsfragmenten, foto's). Je kan die installeren op je smartphone via de Play Store of App Store.

• Op de betonsokkels onderweg vind je info van de route 'In het spoor van de spion'. Ontdek meer op www.kortrijkbezet14-18.be.

• Deze plek is kindvriendelijk, hier kan je in alle rust iets drinken terwijl de kleine rakkers buiten ravotten.

De 'Adjutantur' in het stadhuis, het hoofdkwartier van de Duitse bezetter. Centraal op de foto staat Oberstleutnant Günther, Etappenkommandant van de Etappenkommandantur Kortrijk van 6 september 1915 t.e.m. 4 augustus 1916.

1 STADHUIS

Op 17 oktober 1914 strompelde een Duitse verkenner de Grote Markt op. Te voet, alleen, en zichtbaar aangeschoten. De Kortrijkzanen onthaalden hem met een flink pak rammel. Een paar uur later was de weerstand een stuk minder hevig, want dan viel het Duitse leger massaal Kortrijk binnen. Ze bezetten meteen het stadhuis en het station en dwongen de werknemers om naar huis te gaan. De bruggen werden bewaakt en niemand mocht er nog over. De inwoners waren begrijpelijk doodsbang. Ze kregen bovendien duidelijke richtlijnen van de burgemeester om kalm te blijven, zo bleven ze gespaard van de brutaliteiten die plaatsvonden in eerder bezette steden.

Om de orde te handhaven in de stad werden telkens 4 gijzelaars in het stadhuis gehouden. (in eerste instantie de schepenen van de stad) De gijzelaars werden elke twaalf uur afgewisseld. Later in de oorlog werden nog enkel s'nachts gijzelaars gehouden en uiteindelijk werd dit in juli 1915 afgeschaft.

- EXTRA: Tijdens de zomermaanden, van 18/06 – 16/09, kan je in de gemeenteraadszaal van het historisch stadhuis, telkens van 13-18 uur een filmpje zien (15min) van de eerste vlucht van het Duits gevechtsvliegtuig de Fokker.

Aankomst Keizer Wilhelm II op de Grote Markt (op de achtergrond Au Salon).

2 GROTE MARKT AU SALON

Als je aan de trappen van het oude stadhuis staat, zie je links op de hoek met de O.-L.-Vrouwestraat het café Bar des Amis. Het café bestaat al sinds 1898 en heette in oorlogstijd Café Au Salon. Later werd dat Het Salongske.

Eén van de belangrijkste gebeurtenissen in de stad tijdens WOI was wellicht het overlijden op 82-jarige leeftijd van burgemeester Auguste Reynaert. Enorm geliefd en meer dan dertig jaar lang burgemeester van de stad bracht zijn begrafenis de ganse stad op de been. De indrukwekkende rouwstoet trok de Grote Markt over.

Uitvaart burgemeester Reynaert, 27-07-1915

Cinema Royal en Offiziersheim

3 GROTE MARKT CINÉMA ROYAL

Cinéma Royal opende in 1913 zijn deuren op de Grote Markt en was al snel de belangrijkste bioscoop van de stad.

Ook tijdens WOI was vermaak de voornaamste functie van het gebouw, maar dan wel met een Duits tintje. Zo stond boven de deur te lezen: Deutsche Soldaten Lichtspiele. Er werden toen vooral Franse films gedraaid. Die waren behoorlijk gedateerd omdat er door de oorlog nauwelijks nieuwe films gemaakt werden. Op zaterdag waren de vertoningen voorbehouden aan de Duitse militairen. Op zondag waren de Kortrijkzanen dan aan de beurt.

Tijdens WOI fungeerde de bioscoop ook een tijdje als onderdeel van de hoofdzetel van de Duitse politiemacht. De grote zaal werd tijdelijk zelfs even ingeschakeld als gevangenis.

De bioscoop sloot definitief de deuren in 1979. Het gebouw herbergt vandaag Brasserie Royale.

Het 4e gebouw aan de linkerkant.

4 GROTE MARKT DAMBERD

Het Damberd was het favoriete café van De Duitse soldaten omdat ze enkel hier bier hadden dat het Duitse kon evenaren. Misschien was dat wel de voornaamste reden waarom enkel de officieren hier werden ingekwartierd.

Bij hun aftocht in oktober 1918 verstoppen de Duitsers meer dan 1800kg springstof in het stadhuis, het postkantoor, het belfort, het station, en ook in het Damberd. Het was de bedoeling deze tijdbommen tot ontploffing te brengen op 18 november. Gelukkig kon het onheil vermeden worden en werden de bommen drie dagen eerder onschadelijk gemaakt.

5 KIOSK

Vlieg mee met de Rode Baron

Manfred von Richthofen is de meest bekende en beste Duitse piloot van de eerste Wereldoorlog. Met 80 overwinningen voert hij de lijst van gevechtspiloten aan. Door zijn rode vliegtuig en Pruisische adellijke achtergrond kreeg hij de nickname 'Rode Baron'.

De luchtvaart stond anno 1914 nog in zijn kinderschoenen en deze gevechtspiloten waren echte waaghalzen en pioniers. In het thuisland werd von Richthofen aanzien als een echte held en werd hij ook door de geallieerde tegenstand gerespecteerd.

Het beroemde eskader van von Richthofen was in de zomer van 1917 ingekwartierd op de vliegvelden van Marke, Markebeke en Bissegem. In die periode loopt hij tijdens een luchtgevecht een hoofdwonde op en werd verzorgd in het Sint-Niklaashospitaal.

- **OPGELET!** Enkel te bezichtigen tijdens juli en augustus. Nadien verhuist de Fokker 3 uit deze mintentoonstelling naar de Dienst Toerisme in het Begijnhofpark.
- **TIP:** Op 1 september 2018 organiseert auteur en historicus Jan Vancoillie een busreis 'In het spoor van de Rode Baron, Manfred von Richthofen, door West-Vlaanderen'.
Meer info: <https://vcjan.wordpress.com>

Herinneringen aan de **EERSTE WERELDOORLOG** in Kortrijk - wandelroute

6 WATERPOORT NATIONALE BANK

Sinds 1879 al doet dit gebouw ononderbroken dienst als bank. Oorspronkelijk was hier de bank van Kortrijk gevestigd, zo ook tijdens WOI. Omdat de Nationale Bank van België tijdens de oorlog geen nieuw geld meer kon uitgeven, drukten steden en gemeenten hun eigen oorlogsgeld. Er waren op dat moment zelfs vier soorten geld in omloop: de oude Belgische biljetten, nieuwe Belgische biljetten die de Generale Bank drukte op bevel van de Duitsers, Duitse Marken, en tenslotte het plaatselijke noodgeld. De Kortrijkse handelaars aanvaardden dat noodgeld trouwens met tegenzin uit vrees dat het na de oorlog zijn waarde zou verliezen.

- **WEETJE:** Onder de Bank van Kortrijk bevond zich een schuilkelder. Je ziet die heel duidelijk op de foto. Vandaag zijn alle sporen ervan uitgewist.

Herinneringen aan de **EERSTE WERELDOORLOG** in Kortrijk - wandelroute

7 CASINOPLEIN Boekenhuis Theoria

Een dik jaar geleden verhuisde Theoria van de O.-L.-Vrouwestraat naar het Casinoplein. Maar het pand kende in zijn lange geschiedenis al vele invullingen.

Oorspronkelijk was het een feest- en concertzaal. Daarna bood het onderdak aan L'Institut Saint-Louis, de laatste school in Kortrijk waar voornamelijk in het Frans werd lesgegeven.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog waren er Duitse soldaten ingekwartierd. Tegen midden 1915 zat het gebouw zo vol dat de broeders verplicht waren elders les te geven.

Ze verhuisden naar de congregatiekapel op het huidige Rooseveltplein. Naarmate de strijd meer slachtoffers eiste werd het gebouw ook als lazaret (hospitaal) en apotheek voor de Duitsers gebruikt.

Vanaf 1916 neemt de veldpost, dat is de militaire postdienst, hier ook zijn intrek.

Brieven van en geadresseerd aan soldaten te velde werden hier verzameld en verdeeld.

- EXTRA: Op donderdag 18 oktober 2018 om 20 uur kan je hier terecht voor een lezing: 'Het Eindoffensief', door geschiedenskenners Kevin Breyne. Meer info zie www.theoria.be

8 CONSERVATORIUMPLEIN Pand.A

Hier stond de staatsgevangenis. Deze werd getroffen tijdens het bombardement in 1944 en werd afgeschaft in 1946.

In Pand.A kan je zelf plaatsnemen aan de piano en je wagen aan een stuk van de Kortrijkse virtuoos André Devaere. Op 28 augustus 1890 werd in Kortrijk André Devaere geboren. Zijn vader Octaaf was organist in de Sint-Maartenskerk en leerde hem van jongs af aan piano spelen. Zijn muzikale talent werd opgepikt in Brussel waar hij aan het Conservatorium ging studeren. Vanaf dan rijfde hij de diploma's, prijzen en lovende kritieken binnen. Hij concerteerde in Brussel, Oostende, Tourcoing, Düsseldorf en uiteraard ook in Kortrijk. Tussendoor componeerde hij zelf fuga's, sonates en liederen. In augustus 1914 werd André Devaere ingelijfd bij het leger. Drie maanden later sloeg het noodlot toe. In de buurt van Nieuwpoort werd hij dodelijk getroffen in de longen. Hij werd overgebracht naar een ziekenhuis in Calais waar hij in de vroege uren van 14 november op amper 24-jarige leeftijd aan zijn verwondingen overleed.

- EXTRA: Lees hier gedichten, vergaap je aan de kunstwerken en geniet ondertussen van een 'Soldatenstutje'. Open: dinsdag- zaterdag 10- 01 uur, zondag 14- 22 uur, maandag gesloten.

9 STATION

Een deel van het huidige Parkhotel was tijdens de oorlog gekend als hotel Au Pavillon Français. Het was de ideale uitvalsbasis voor bezoekers die met de trein in Kortrijk aankwamen.

Naarmate de Duitsers verder oprukten, namen ze overal de spoorweginfrastructuur in beslag.

De trein zou gedurende de hele oorlog een heel belangrijke rol spelen. De Belgische spoorwegen vervoerden wekelijks duizenden soldaten tussen Duitsland en het front.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de geallieerden voor hun inlichtingendiensten op de eerste plaats gingen rekruteren onder het spoorwegpersoneel. De Duitsers hadden dat uiteraard snel door en zo ontstond er een kat-en-muisspelletje met hoge inzet.

“De Duitsers, die wisten dat er veel Belgische spioenen waren, gebruikten alle listen om die te bedriegen, bijvoorbeeld: er werd aan de soldaten wijs gemaakt dat er haastige hulp gevraagd werd aan 't front, omdat er vrees bestaat dat de Belgen en de Engelschen zouden doorbreken. Ik heb nog gezien dat die zelfde treinen en soldaten meestal over dag eenige uren nadien terug keerden door Kortrijk om dan uit te gaan rusten in een andere plaats. Dat was een valsche troepenbeweging om de spioenen te bedriegen.”
(memoires Evarist de Geyter)

Zicht op het Stationsplein (1918) met rechts op de hoek 'Hotel des Flandres' het huidige café Den Bras.

10 STATIONSPLEIN Den Bras

Op de hoek van de Burgemeester Reynaertstraat met het Stationsplein was Hotel des Flandres gevestigd. Tegenwoordig vind je er het populaire café Den Bras. Tijdens de oorlog was er in het station zelf een Weinstube. Uit vrees voor spionage was deze drankgelegenheden enkel toegankelijk voor Duitsers die vaak grote wijnliefhebbers waren.

Vele privé winkelders en -voorraden werden door de Duitsers in beslag genomen. Om hieraan te ontsnappen lieten mensen hun flessen soms in metselen of ze begroeven ze in de tuin. Zelfs de miswijn werd niet gespaard. Priesters moesten het stellen met 1 fles voor een volledig jaar.

Het station was vanaf 1917 regelmatig doelwit van luchtaanvallen. Daarom werd er een schuilkelder aangelegd op het stationsplein.

- EXTRA: Ga zeker binnen voor een fris pintje, bekijk ondertussen de originele affiches uit 1914. Open: elke dag 11-01 uur

De schuilkelder op het Stationsplein werd in 1919 afgebroken.

11 SCHOUWBURGPLEIN

Het Duitse leger kende drie soorten lazaretten of hospitalen. In de Verbandplätze, op een vijftal kilometer van het front, diende men de eerste dringende zorg toe. In de Feldlazaretten of veldhospitalen iets verderop voerde men spoedoperaties uit. De Kriegslazaretten tenslotte lagen op grotere afstand van het front en dienden als gewone militaire hospitalen.

In Kortrijk waren er een elftal van die militaire lazaretten. Zo werden bijvoorbeeld de oude Hallen op het Schouwburgplein, voor oorlog in dienst als museum en theaterzaal, ingepalmd als hospitaal. Omdat de Hallen dicht bij het station lagen, kwamen vooral de zwaargewonden hier terecht. Ze werden er verzorgd door ambulanciers en verpleegsters. Dit waren meestal protestantse of katholieke religieuzen, maar ook vrijwilligsters van het rode kruis.

12 JOZEF VANDALEPLEIN La Cantine

Door de nabijheid van het front en de aanwezigheid van het spoorwegnet was Kortrijk een doorgangspunt voor (vooral Engelse) krijgsgevangenen. De school van de broeders Van Dale (nu La Cantine) was één van de plaatsen waar krijgsgevangenen een onderkomen kregen voor ze op de trein richting Duitsland gezet werden. De Kortrijkzanen juichten de krijgsgevangenen toe en zorgden voor kledij en voedsel. De Belgische krijgsgevangenen werden bestookt met vragen over het front en de toestand van zonen en vaders.

"Op zekeren dag dat er eenige Fransche krijgsgevangenen binnen gebracht werden, vergezelden wij hen tot op de markt. Er werden onder de weg verscheidene artikelen gekocht om aan de krijgsgevangenen al gaande te overhandigen, er was onder ons eenen die 3 à 4 kgr appels gekocht had, maar ongelukkig er was eenen appel bij die half rot was, en gegeven was aan eenen Sénégalees. De Sénégalees mikte de appel naar eenen Duitschen officier, en had hem te treffen van achter op zijnen helm, waarop de appel uit een spatte. De officier was in overtuiging dat eenen burger was die hem dat gelapt had, omdat er eenen van ons, voorzeker ne voetbal speler, geroepen had 'goal!' Het was afgeloopen met de krijgsgevangenen te vergezellen." (memoires Evarist de Geyter)

- EXTRA: Geniet van een lekker glaasje met een oorlogspilkje.
Open: dinsdag- zaterdag 10- 18.30 uur, zondag en maandag gesloten.

Herinneringen aan de EERSTE WERELDOORLOG in Kortrijk - wandelroute

Britse krijgsgevangenen

Herinneringen aan de EERSTE WERELDOORLOG in Kortrijk - wandelroute

13 HOUTMARKT Cusco

Op de hoek van de Houtmarkt met de Lange-Brugstraat had je in oorlogstijd café 't Fortuintje. Alweer een gebouw met een rijke geschiedenis. In 1641 droeg het huis de naam De Fortuyne, vandaar dus 't Fortuintje. In de 19de en 20ste eeuw werd het pand ingevuld als herberg. De hele westkant van de Houtmarkt werd in de 15de eeuw trouwens al vermeld als het 'Bordeelstraetken'. Die reputatie bleef door de eeuwen heen bestaan. Tegen het einde van de 19de eeuw waren er een tiental kroegen, waarvan vijf officieel erkend als bordeel. Tijdens de Eerste Wereldoorlog waren een aantal van die herbergen en zogenaamde ontuchthuizen enkel voor Duitsers toegankelijk. Uit vrees voor geslachtsziekten werden de meisjes van plezier wekelijks aan een medische controle onderworpen. In 1918 waren 108 prostituees actief in Kortrijk.

- EXTRA: Terwijl je geniet van een lekker drankje kan je de prachtige postkaarten bekijken van de Houtmarkt tijdens WOI. Open: maandag, woensdag en donderdag 9.30-01 uur; vrijdag en zaterdag: 9.30-02 uur; zondag: 14-22 uur; dinsdag gesloten.

Waar je nu de gloednieuwe assistentiewoningen van Sint-Vincentius ziet, stond vroeger het Sint-Niklaashospitaal.

Op 9 november 1914 eiste de Duitse bezetter het pand op als veldhospitaal. In augustus 1917 werd het tijdelijk ontruimd om dan in 1918 opnieuw ingericht te worden als veldhospitaal.

Hier werd ook de Rode Baron verzorgd aan zijn opgelopen hoofdwonde. Hij zou er verliefd geworden zijn op zijn verpleegster.

14 HET PLEIN O.L.V.-TER ENGELEN- SCHOOL

Reeds in 1914 was het Plein een echte ontmoetingsplaats.

Het Onze-lieve-Vrouw ter Engelen Lyceum ('t Fort) was er reeds, net als toenmalige brouwerij Le Fort. Het bekroonde bier 'Le Fort Tripel' van brouwerij Vandeghinste is een eerbetoon aan deze brouwerij en haar oprichter.

Tijdens WO1 werd de school omgetoverd tot een militair hospitaal.

Uit een dagboek leren we dat Moeder Overste Theodore haar papegaai leerde de Duitse militairen uit te schelden. Na een tijdje werden ze dit zo beu dat ze de papegaai wegzetten in een hoek met een doek over zijn kooi.

- EXTRA: 't Plein: Dit voormalig kaartershuisje biedt lekkere versnaperingen aan en voor de kinderen zijn er go-carts. Open: dinsdag tem zondag van 11 tot 22 uur, tijdens de winter tot 19 uur.

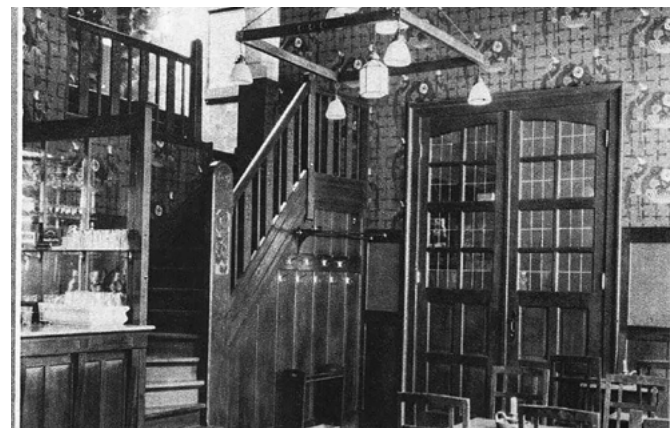
15 GROENINGESTRAAT HET VLAAMS HUIS - Winstons

Het Vlaams Huis werd gebouwd in 1912-1913. Het was voor, tijdens en na oorlogstijd een gekende ontmoetingsplaats voor Vlaamsgezinden.

Eén van hen was de Kortrijkse dokter Depla die ijverde voor een onafhankelijk Vlaanderen. Door middel van zijn zetel in de Raad van Vlaanderen trachtte hij tijdens WOI concrete resultaten te boeken in zijn strijd. Hiervoor schuwde hij de samenwerking met de Duitsers niet. Op een meeting in februari 1918 pleitte dokter Depla in het openbaar voor de onafhankelijkheid van Vlaanderen. Er waren zo'n 200 aanwezigen. Zijn loyaliteit aan de Duitsers pakte evenwel slecht uit, want na de oorlog werd hij als enige Kortrijkse activist ter dood veroordeeld. Dit werd niet uitgevoerd omdat hij was gevlucht naar Nederland.

- EXTRA: In het prachtige decor van deze bar kan je bij een drankje een oorlogshapje vragen. Open: maandag- zaterdag 17-01 uur, zondag gesloten.

16 BROELTORENS

Tijdens de oorlog dienden de Broeltorens als opslagplaats voor het wapenarsenaal. De stad werd hiervoor veroordeeld tot een boete van 10 miljoen mark, die uiteindelijk werd kwijtgescholden. Toen de Duitsers bijna vier jaar later Kortrijk moesten ontruimen, lieten ze op 16 oktober 1918 maar liefst 750 kg springstof ontploffen onder de Broelbrug. De Broeltorens bleven fel beschadigd achter.

- EXTRA: De Broeltorens zijn van 18 juni tot 16 september open voor het publiek van 13 tot 18 uur.

De beschadigde Broeltorens. Arbeiders werken aan de aanleg van een voetgangersnoodbrug.

Dagboek

Dat de Wapenstilstand op 11 november 1918 een feit zou worden, kon niemand voorspellen op het moment dat de Duitse troepen Kortrijk in oktober 1918 nog probeerden te verdedigen. Vooreerst ze zich terugtrokken moesten alle strategische bruggen over de Leie vernield worden, om zo de

geallieerden op een afstand te houden. Marguerite Ghyoot, ondergedoken in de kelder van haar huis aan de Handboogstraat, maakte de gebeurtenissen mee, bevend van angst. In haar dagboek staan tekeningen van de Broeltorens, met en zonder de Broelbrug.

Dinsdag 15 oktober 1918.

Om 17.15 uur en om 17.30 uur beeft de stad op haar grondvesten. Ruiten springen en plafonds storten naar beneden. Gas en elektriciteit vallen uit. Het zijn de Duitsers die de bruggen opblazen. Vooral de ijzeren brug aan de Beheerstraat vereist een grote lading. Maar de Broelbrug houdt stand.

Woensdag 16 oktober 1918.

Ontploffing van een tweede lading van 750 kg springstof om 6.15 uur. De Broelbrug is nu volledig vernield en er zit een diepe scheur in de zuidelijke Broeltoren. Overleie is nu helemaal afgezonderd van de stad.

17 BROELKAAI

Tijdens de bezetting werden heel wat gebouwen in beslag genomen door de Duitsers. De officieren selecteerden de grootste en mooist ingerichte gebouwen voor hun casino's of ontspanningslokalen.

Dat was ook het geval met Broelkaai 6. Eigenaar Pierre Thibault de Boesinghe noteerde zorgvuldig alle plunderingen of vernielingen aan het interieur. Meubelen, tapijten, gordijnen, schilderijen... moesten er aan geloven. In februari 1916 bedroeg de schade aangericht door uitgelaten officieren reeds 5.709 frank, in die tijd een klein fortuin.

• WEETJE: Broelkaai 8 was het geboortehuis van André Devaere (zie nr. 8)

Herinneringen aan de EERSTE WERELDOORLOG in Kortrijk - wandelroute

18 BUDA STRAAT

Eet- en praatcafé De Dingen in de Budastraat was vroeger banketbakkerij Slosse, en daarvoor brouwerij De Noble.

Dat brengt ons bij het thema voeding, en dat was een heikel punt in de oorlog. Na de inval van de Duitsers werd België namelijk getroffen door een groot voedseltekort. Ons kleine grondgebied leverde maar een beperkte voedselproductie op. Men was dus grotendeels afhankelijk van import, maar door de oorlog viel die stil. Bovendien eisten de Duitsers de kleine voorraden die we wel hadden op voor hun troepen. Hongersnood was onvermijdelijk. In de Budastraat 64 was tijdens de oorlog één van de vier zogenaamde Amerikaanse winkels gevestigd. Hier verkocht men hulpgoederen en levensmiddelen tegen betaalbare prijzen dankzij de Commission for Relief in Belgium. De CRB was een internationale, voornamelijk Amerikaanse, organisatie voor voedselvoorziening in bezet België en Noord-Frankrijk. Elk Kortrijks gezin kreeg een kaart waarmee men één keer per week in deze winkel aankopen kon doen.

19 BUDA STRAAT - O.L.V.- HOSPITAAL

Het hospitaal uit 1211 was uiteraard ingenomen door de Duitsers en omgevormd tot militair hospitaal. Om te vermijden dat dit hospitaal gebombardeerd werd door de geallieerden werd een groot rood kruis op het dak geschilderd. (zie foto)

- EXTRA: Stap gerust eens door de poort en over het binnenplein. Aan de linkerkant kan je vrij de kapel binnen wandelen.

20 NOORD STRAAT - Texture/ Kaffee Damast

Vanaf november 1914 moesten alle duivenliefhebbers hun duiven inleveren in het Engels Syndicaat in de Noordstraat, het huidige museum over vlas en Leie, Texture.

De duiven stonden daar onder strenge militaire bewaking omdat de Duitsers vreesden dat ze voor spionage werden ingezet. De eigenaars moesten financieel instaan voor het onderhoud van hun duiven. Ze betaalden daarvoor om de 3 à 4 maand 1 frank per duif. In 1915 werden nog af en toe duiven opgemerkt die van Oost naar West vlogen. Er waren bovendien nog duivenliefhebbers die weigerden hun dieren in te leveren. Daarom kregen de Duitse soldaten de opdracht om alle duiven in vrije vlucht neer te schieten, met uitzondering van de eigen postduiven die in het geel geschilderd waren.

- EXTRA: Geniet binnen van een heerlijke oorlogsmaltijd en doorblader ondertussen de speciale editie van het Damast Menuzine en ontdek wat je hier nog kunt beleven. Open: dinsdag- donderdag 9- 20 uur, vrijdag- zaterdag 9- 22 uur, zondag 9- 20 uur, maandag gesloten.

21 NOORDBRUG/ HANDELSKAAI Balthazar

In oktober 1918 naderden geallieerde troepen Kortrijk vanuit het noorden. In een ultieme poging om die opmars tegen te houden vernielden de Duitsers op 15 oktober de Gerechtshofbrug. Een dag later stonden de geallieerde troepen in Overleie, maar ze konden de Leie niet over. Ze beslisten daarom om een pontonbrug aan te leggen.

Een rookgordijn moest ervoor zorgen dat rubberbootjes ongehinderd de overkant konden bereiken. Bij het optrekken van de rook merkten de Duitsers evenwel wat er gebeurde. Ze bestookten de genietroepen met artillerie, waardoor de bouw van de pontonbrug letterlijk en figuurlijk in het water viel.

Uiteindelijk zouden de geallieerden er in slagen de Leie over te steken ter hoogte van Marke, en tussen Kortrijk en Harelbeke. Op 19 oktober 1918 marcheerde een Britse divisie de Grote Markt op. De bevrijding was een feit.

- EXTRA: Geniet hier van een Soldier's Cocktail.
Open: vanaf 11 uur, dinsdag en woensdag gesloten.

Duitse soldaten in de Handboogstraat. Het huis in de verte met openstaande poort werd door Guido Gezelle bewoond. Foto is genomen door Marguerite Ghyyot, zij woonde in nr. 7.

22 HANDBOOGSTRAAT

Om de eindjes aan elkaar te kunnen knopen raakten vele vrouwen in de prostitutie. Een groot deel van de prostituees tijdens WO1 waren zogenaamde 'gelegenhedsprostituees' wiens echtgenoot aan het front zat of krijgsgevangene was. De ontucht gebeurde niet alleen in de herbergen zelf maar ook in openlucht. De oevers van de Leie waren een geliefkoosde plaats voor dergelijke escapades.

23 GROTE MARKT Oorlogsmonument

Op 28 oktober 1918 overschouwde luitenant-generaal Watts, bevelhebber van het 16de Britse legerkorps, zijn troepen op de Grote Markt. Hij werd onthaald op de tonen van drie volksliederen: de Brabançonne, de Marseillaise en God Save the Queen. De generaal kreeg terstond het Belgische ereburgerschap. Hij schonk het vaandel van het regiment dat Kortrijk bevrijdde aan de stad. Daarna volgde een défilé van de geallieerde troepen die door de geterroriseerde bevolking op luid applaus werd onthaald.

Het oorlogsmonument voor de gesneuvelde Kortrijkzanan van WOI werd opgericht aan de achterkant van het Belfort. Het werd onthuld in aanwezigheid van prins Leopold op 15 juli 1923.

AANKONDIGING

Op 7 oktober 2018 herdenken we de bevrijding van Kortrijk. De stad zal letterlijk bevrijd worden met een tank uit WOII, motards en wagens uit WOII. De Kortrijkse harmonieën luisteren de viering op, samen met de Field Marshal Haig's Own Pipes & Drums.

Wil je dit graag meemaken?
We rijden om 9.45 uur de stad binnen via de Doornikstraat.
Loop mee in de stoet en breng samen met het stadsbestuur hulde aan de overleden strijders.

DEELGEMEENTEN TIJDENS WOI

AALBEKE

De toenmalige zelfstandige gemeente Aalbeke telde voor de oorlog 2000 inwoners. Dat aantal liep tijdens de oorlog fel terug. 20 Aalbeekse militairen lieten het leven aan het front. Tientallen mensen stierven aan ziekte, hongersnood en verwondingen. Een aantal inwoners van Aalbeke werd ook gevangengenomen door de Duitsers. Maar de gemeente werd het zwaarst getroffen door de verplichte arbeid. Maar liefst 108 mannen werden opgeëist door de bezetter en weggevoerd naar werkplaatsen meestal net achter de frontlijnen in Frankrijk. Die werklieden werden ZAB'ers genoemd, want ze werkten voor het Zivilarbeiter Bataillon. Het werk voor de Duitsers was hard en gevaarlijk. De achtergebleven families probeerden vaak voedsel en benodigdheden op te sturen, maar meestal kwamen die pakketten niet aan. De Aalbekenaars die het overleefden, keerden zwaar getraumatiseerd en uitgemergeld terug. Zeven van de gesneuvelde ZAB'ers liggen begraven op de Franse militaire begraafplaats van Pierrepont in Meurthe-et-Moselle nabij het Franse Nancy.

BELLESEM

18 maart 1918. Een groot Duits lenteoffensief is op til en iedereen is zenuwachtig. Een vooruitgeschoven post Belgische soldaten achter de IJzer wordt genadeloos bestookt met Duitse vlammenwerpers. De slachtoffers blijven zwartgeblakerd en onherkenbaar achter. De vreselijke oorlog duurde al bijna vier jaar. Achiel Duprez (zie foto)

uit Bellegem, geboren in 1893 als zoon van een bakker, diende aan het front bij het 3de regiment jagers te voet. Zij waren het die de vreselijke Duitse bestorming van hun loopgraaf meemaakten: tegen hun wil op het verkeerde moment op de verkeerde plaats, zoals zoveel andere oorlogsslachtoffers. Maar net vóór de aanval sprong Achiel weg uit de loopgraaf. Hij werd gewond, gevangen genomen en naar Duitsland gebracht.

Pas na de oorlog dook hij weer op. Hij bezocht zijn eigen 'laatste rustplaats' in Oeren-Alveringem. Vlakbij de plaats waar later de IJzertoren oprees, was deze dappere Bellegemnaar op het nippertje aan de dood ontsnapt.

BISSESEM

Onderschat het strategisch belang van Bissegem tijdens Wereldoorlog 1 zeker niet. Met een munitiedepot, een luchthaven en de spoorlijn Kortrijk-leper op haar grondgebied was de vlassergemeente niet onbelangrijk. Hierdoor werd Bissegem vanaf 1916 vaak door de geallieerden gebombardeerd. In september en oktober 1917 kreeg Bissegem het hard te verduren en werd het vliegveld om de haverklap bestookt door Britse vliegtuigen. Een aantal van die bommen missen hun doel, richten heel wat schade aan en zorgen voor een aantal burgerslachtoffers.

HEULE

Ook in Heule (ter hoogte van de Bozestraat) was er een vliegveld. Von Richthofen mag dan wel ontegensprekelijk de allerbeste Duitse piloot geweest zijn, zijn makker Werner Voss is de vierde meest succesvolle Duitse piloot. In de zomer van 1917 was het Heulse vliegveld zijn uitvalsbasis, tot hij op 24 september 1917 boven Zonnebeke het leven liet.

Engelse soldaten bevrijden Heule.

KOOIGEM

De kerk van Kooigem was een belangrijke uitkijkpost en werd in 1918 door de terugtrekkende Duitsers opgeblazen. In de laatste dagen voor de bevrijding werd hard gevochten in en rond Kooigem. Er sneuvelden ondermeer 15 Engelse soldaten die hun laatste rustplaats kregen in Kooigem. Zowel binnen de kerk als buiten de kerk staat een herdenkingsmonument voor de oorlogsslachtoffers.

MARKE

Het kasteel van Baron de Bethune in Marke werd vanaf het begin van WO1 bezet door de Duitsers. Vanaf 1917 vonden ook de officier-piloten, onder wie de beroemde Manfred von Richthofen (Rode Baron), onderdak in het kasteel. De heren piloten kregen af en toe hoog bezoek. In augustus 1917 ontvingen ze onder andere de Duitse keizer Wilhelm II, de topmilitair generaal Erich Ludendorff, en de Nederlandse vliegtuigbouwer Anthony Fokker. Die bezoeken hadden ze te danken aan hun succesvolle oorlogsactiviteiten in de buurt van de vliegvelden Markebeke en Marke.

ROLLEGEM

Rollegem betaalde een zware tol tijdens de oorlog en leed onder verordeningen, opeisingen en inkwartiering. Er stierven 12 Rollegemnaren als militair, 6 als weggevoerde arbeider en 1 als burgerlijk slachtoffer. Rond 21 oktober 1918 was de vreugde groot toen de Engelse bevrijders het dorp bereikten.

HERDENKINGSPLAATSEN

Ook de verschillende Kortrijkse kerkhoven herinneren aan de eerste Wereldoorlog. Op het Sint-Janskerkhof aan de Meensesteenweg vind je een grote gedenksteen voor de slachtoffers van WO I & WO II waaronder de 5 gefusilleerde spionnen. Hier liggen bovendien een aantal Britse, Zuid-Afrikaanse en Franse soldaten begraven. Ook op de begraafplaatsen in de deelgemeenten hebben heel wat gesneuvelde soldaten hun laatste rustplaats gekregen.

Het monument Newfoundland Memorial aan de Gentseseenweg in Kortrijk gedenkt het Newfoundland Regiment dat een belangrijke rol speelde tijdens de laatste dagen van het bevrijdingsoffensief.

- TIP: Op 4 november 2018 is er een funeraire wandeling op het St-Janskerkhof, Meensesteenweg Kortrijk, met speciale aandacht voor de graven en verhalen van WO I.

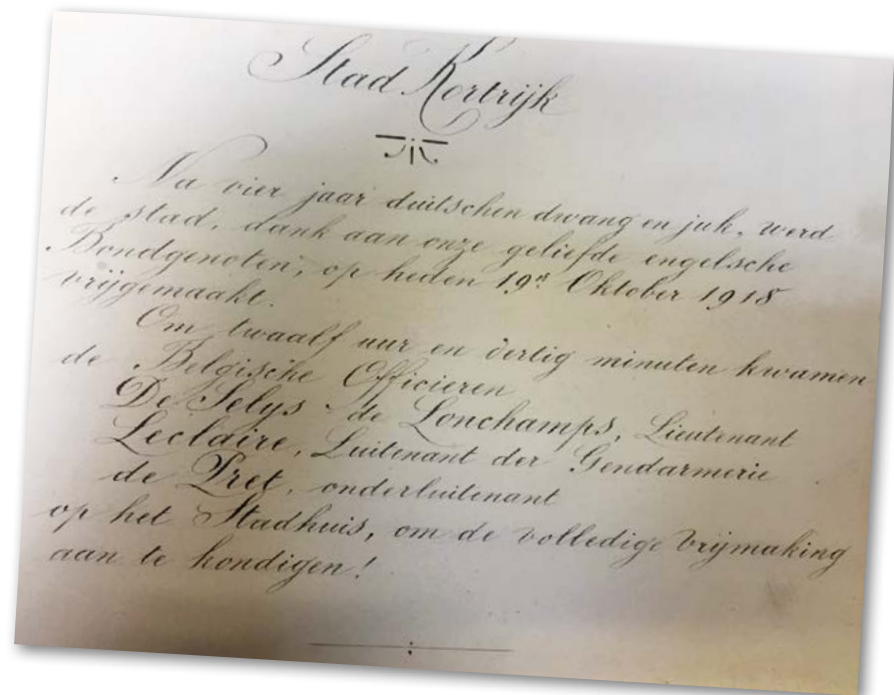

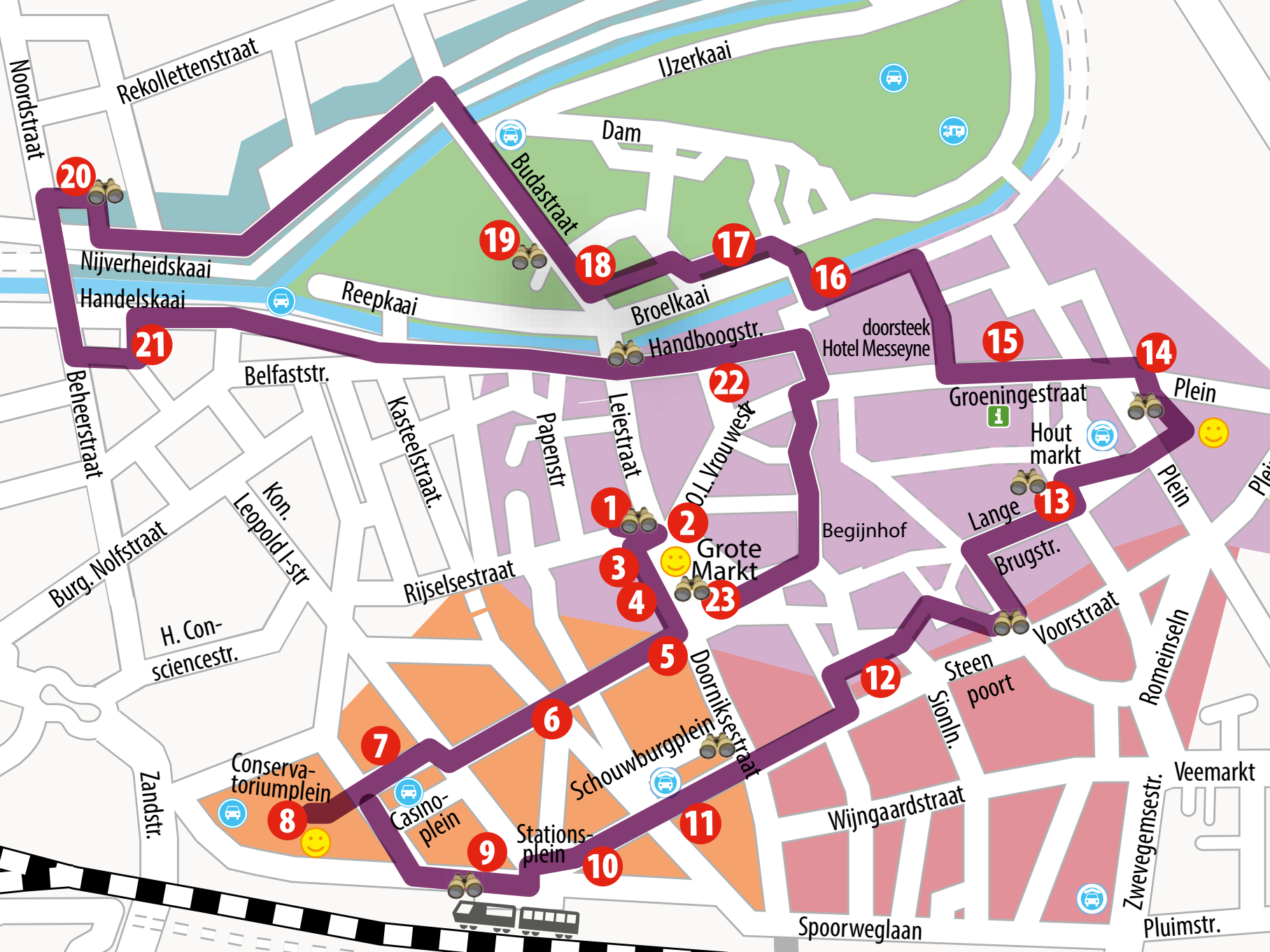
MEER INFO

Wil je nog meer weten over WO I in Kortrijk, raadpleeg dan volgende site:
• www.kortrijkbezet14-18.be

Begeleide themawandelingen/fietstochten:
• www.gidsenkringkortrijk.be
• www.gidsenplus.be/aanbod
• www.rentaguide.be

Alle info over overnachten, fijne adresjes ...:
• www.toerismekortrijk.be

20

19

18

17

16

15

14

21

22

1

2

3

4

23

13

6

7

5

12

8

9

10

11

Rekollettenstraat

Noordstraat

Nijverheidskaai
Handelskaai

Reepkaai

Dam

Budastraat

Broelkaai
Handboogstr.

doorsteek
Hotel Messeyne

Belfaststr.

Kasteelstraat

Papenstr.

Leiestr.

O.L.Vrouwstr.

Groeningestraat

Hout markt

Plein

Burg. Nolfstraat

Kon.
Leopold I-str

Rijsestraat

Begijnhof

Lange Brugstr.

Plein

H. Con-
sciencestr.

Zandstr.

Conserva-
toriumplein

Casino-
plein

Stations-
plein

Schouwburgplein

Dornikstr.

Steen
poort

Voorstraat

RomeinseIn

Wijngaardstraat

Veemarkt

Spoorweglaan

Zwevegesestr.

Pluimstr.

Kortrijkse vluchtelingen op een Britse paardenkar bij de bevrijding op 18 oktober 1918.

COLOFON

Een realisatie van: Team Communicatie/Protocol, Citymarketing & Toerisme en Erfgoed stad Kortrijk

Vormgeving: Team Communicatie stad Kortrijk

Foto's: Foto cover: intrede Duitsers op de Grote Markt, oktober 1914 | Beeldenbank Stad Kortrijk | Erfgoed Stad Kortrijk | albums Ghoot | Ann Ganseman
Geraadpleegde werken: Van Hoonacker Egied, Kortrijk 14-18, Een stad tijdens de eerste wereldoorlog. (Kortrijk, 1994) | Despriet, Ph., 2000 jaar Kortrijk. (Kortrijk, 1990) | Van Hoonacker Egied, Het herbergleven in Kortrijk (Kortrijk, 2002) | Maddens Niklaas, De Geschiedenis van Kortrijk in het kort. (Kortrijk, 2005) | Lachaert Pieter-Jan & Van Der Fraenen Jan, Spioneren voor het vaderland: de memoires van Evarist De Geyter. (Kortrijk, 2011) | Roelstraete Johan en redactie. Heule 900; Heule 1111-2011. (Heule, 2011) | Vancoillie Jan, Bissegem 1914-1918, tussen Flugplatz en Munitionslager (Wewelgem, 2016) | www.andrevaere.net

Met dank aan: www.kortrijkbezet14-18.be | Heemkundige Kring Bissegem

Uitgave: juni 2018

Verantwoordelijke uitgever: Vincent Van Quickenborne, Grote Markt 54, 8500 Kortrijk